

DOMÈNEC UMBERT

CATALÀ ROCA, FOTÒGRAF, FILL I PARE DE FOTÒGRafs

La passió per la imatge

Francesc Català i Roca va néixer fa més de seixanta anys a Valls (Tarragona). És fotògraf, fill de fotògraf i pare de fotògrafs. És el primer fotògraf que ha rebut el premi nacional d'Arts plàstiques. Treballa en uns baixos de la Travessera de Dalt de Barcelona, rodejat per un arxiu on guarda dues-centes cinquanta mil imatges.

La seva obra és extensa. A part de les exposicions, ha publicat més de cinquanta llibres, sol, col·laborant amb Josep Pla, Josep Maria Espinàs, Estanislau Torres... Se sent especialment orgullós del llibre que va fer sobre Joan Miró. Ens l'ensenya i ens explica com el va compaginar. I com pensa que les fotografies no han d'anar emmarcades de blanc o *passee-partout*, sinó que el blanc ha de ser dins de la fotografia.

—Això de gravar les entrevistes està bé, ¿no?

—Sí, és com fer fotografies... Parlin's de l'exposició que fa a Nova York.

—La Fundació Miró em va fer un portafoli i l'Institut d'Estudis Nord-

Dues-centes cinquanta mil fotos formen el seu arxiu personal. Anys i anys dedicat a la imatge, Francesc Català Roca ha presentat ara una exposició monogràfica a Nova York.

Sergi Pàmies

DOMÈNEC UMBERT

«No s'hauria d'utilitzar la paraula fotografia, s'hauria de dir imatge».

americans, en combinació amb l'Institut Hispànic de Nova York, van fer-me la presentació i, per ambientar-ho, em van demanar que fes una exposició.

—¿És monogràfica?

—Sí, és monogràfica meva, des dels finals dels quaranta fins ara. En total, són quaranta-dues fotografies. N'hi ha més de la primera època que no pas de l'última. El portafoli conté sobretot fotografies dels anys cinquanta, totes en blanc i negre i, en canvi, jo ja fa vint anys que faig color.

—¿Li agrada més fer color?

—Home, jo sóc un fotògraf de blanc i negre perquè des de que vaig néixer és el que es feia. El que no podia fer era les dues coses: blanc i negre i color. Ara ja fa quinze anys que només faig color.

—¿Li ha estat difícil adaptar-se a aquest canvi, acostumat a pensar sempre en blanc i negre?

—Sí. Vaig pensar que havia nascut en un moment

inoportú, a la transició del blanc i negre al color. Però, d'altra banda, penso que el blanc i negre s'ha acabat perquè al segle vint-i-u tot es veurà en color. Ara penso el contrari: que he estat molt afortunat perquè he agafat la plenitud del blanc i negre i el color, que encara està tot per fer. És un camp completament verge i per això m'agrada.

—*¿Què opina dels experiments que es fan de fotografia en tres dimensions, que t'has de posar aquelles ulleres?*

—Mira, quan s'inventa una cosa, s'inventa tot de colp. Quan es va inventar la fotografia, es va inventar el relleu perquè el Verascop era el relleu. I el color també es va inventar, el que passa és que s'havia de perfeccionar. Però el verascop era el mateix principi que ara es va resolt i perfeccionant. Cada vint anys es repeteix i torna a sortir. En el fons, el que crida l'atenció és la curiositat per aquestes coses, però, una vegada provat, deixa d'interessar.

—*¿Quan va començar a fer-se fotògraf professional?*

—Des dels tretze anys, que va ser quan vaig deixar el col·legi per ajudar el meu pare.

—*¿El seu pare és l'autor d'aquell famós cartell de la guerra de l'esvàstica aixafada per una espartanyia?*

—Sí. Al principi, com tots els fotògrafs d'aleshores, era retratista.

—*Com els pintors...*

—Sí, quan van sortir els fotògrafs retratistes, van prendre la feina als pintors. Als anys trenta, va venir a Barcelona per treballar en fotografia publicitària quan quasi tot es feia amb dibuix. Va deixar de fer retrats i va començar a fer publicitat industrial. Era un home que anava molt avançat. L'any trenta-cinc, feia classes de psicologia publicitària a l'Institut Psicotècnic de l'escola Industrial, que ningú no sabia el que volia dir.

—*¿I va preveure que arribaria la fotografia en color?*

—Ja n'havia fet. Ara t'ensenyaré una fotografia de fa cinquanta anys que ja era en color. És una foto dels tres germans. Aquest sóc jo.

—*I amb aquesta tradició familiar d'avançar-se als temps ¿s'ha trobat moltes vegades amb problemes d'incomprensió?*

—Sí. Jo, per exemple, ja no faig res en diapositiva. Tot ho faig en paper i negatiu. I és pel fet de reproduir en arts gràfiques, perquè els gravadors no ho volen, volen diapositives. Hi ha una inèrcia i una rutina que costa de canviar. Jo sé que, d'aquí a vint anys, tu

els donaràs una diapositiva i no en voldran saber res. Voldran paper. Malgrat això,estic tranquil perquè vaig fent un arxiu, que, de l'altra manera, ho vas perdent tot.

—*Es coneix l'obra d'un novel·lista per la quantitat de novel·les que ha escrit i publicat, però vostè, ¿quantes fotografies ha fet o publicat?*

—Jo puc dir, com els novel·listes, que he fet més de cinquanta llibres...

—*Sí, però a cada llibre potser hi tenia dues-centes fotografies. A l'arxiu ¿quantes en té?*

—Unes dues-centes cinquanta mil. I no sóc un fotògraf prolífic.

—*¿Què li sembla el tòpic que una imatge val més que mil paraules?*

—És clar que sí. Ara, el que passa és que una cosa no ha d'eliminar l'altra. Es complementen. Molta gent pensa que la imatge va contra l'escriptura perquè cada vegada es llegeix i s'entén menys. El que passa és que, al principi, l'escriptura va anar contra la imatge, perquè fa cent anys ningú no sabia llegir o escriure, i en canvi les imatges eren comprensibles per a tothom. Anaven a les esglésies i llegien els retaules. I en canvi, fa pocs anys, tot ho havies de llegir. Crec que hi ha d'haver de tot. Unes coses s'expliquen més be amb paraules, però d'altres s'entenen millor amb imatges. Crec que no s'hauria d'utilitzar la paraula fotografia, s'hauria de dir imatge. Per a mi, és igual la televisió, que un paper, que el cine. Sempre hi ha d'haver un fotògraf o un imatger.

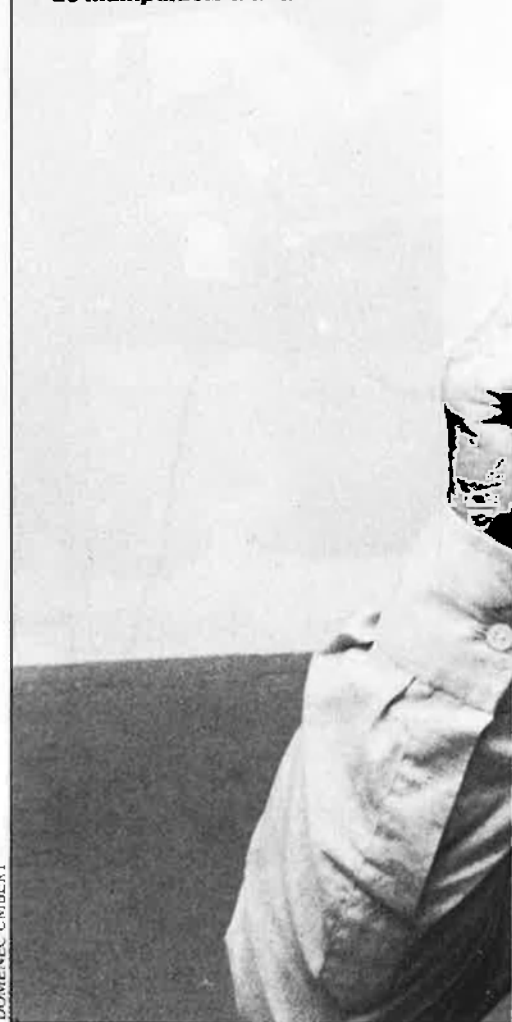
—*¿No li sembla que hi hauria d'haver més museus dedicats a les imatges, com als Estats Units o a moltes ciutats europees?*

—En aquest aspecte, anem bastant retardats. Encara paguem l'època de la guerra. De fet, on primer va haver-hi fotògrafs va ser a Europa. Els centres culturals eren, primer Roma, més tard París i, després, la llàstima va ser que va arribar aquest cretí del Hitler, que ho va espatllar tot, però després de la primera guerra mundial, el centre era Berlín. Hi havia la Bauhaus, amb el Kandinsky, i molts fotògrafs que després han triomfat a Amèrica, com el Kappa.

—*A més dels desastres que va fer el cretí del Hitler, involuntàriament va crear un gènere de fotografia bèl·lic que és importantíssim en la història de la fotografia...*

—El que passa és que la fotografia és molt jove: només té cent cinquanta anys. Abans tothom era retratista i s'anava amb unes màquines immenses, pesades, que t'obligaven a fotografiar

«M'interessen les fotografies amb un grau de manipulació mínim».

DOMÈNEC UMBERT

coses estàtiques. Quan va sortir la mítica Leika, això va possibilitar fer fotografies de reportatges, vives, i això va coincidir amb la guerra d'Espanya i, posteriorment, amb la segona guerra mundial. Hi ha revistes de l'any trenta-sis que il·lustraven la guerra d'Abisinia amb dibuixos perquè no hi havia, com ara, reporters gràfics. Jo, per exemple, a la guerra no vaig fer fotografies perquè no teníem aparells d'aquests. He tingut la sort que, a mesura que m'he fet gran, les màquines s'han fet petites.

—*¿Com s'ha adaptat als canvis constants de l'eina per fer fotografies?*

—Mira, van començar treballant amb plaques enormes que s'han anat reduint. De càmeres, n'he tingut setze. Una la vaig regalar i l'altra me la van prendre, però, les altres, encara les conservo. Ara, jo sempre dic que encara no hi ha fotògrafs perquè la fotografia és massa jove. Si la compares amb la pintura, o amb la música, en proporció és com si s'hagués inventat

aquesta matinada, i si s'ha inventat aquesta matinada és impossible que ja hi hagi fotògrafs.

—¿Perquè s'ha perdut la tradició del retrat?

—Home, perquè la gent se'ls fa a casa.

—¿Quins són els fotògrafs que més li agraden?

—El Cartier-Bresson i un altre que es va descobrir als anys seixanta, que és J. H. Lartigue. Aquest era fill d'una família rica i feia fotografies per passar l'estona. Però ell volia ser i era pintor. La gent el coneixerà com a fotògraf, però no com a pintor. Això mateix ha passat amb el Cartier-Bresson. És un individu que pintava. Va començar a fer fotografies, va tenir èxit i ara és conegut com a fotògraf. Fa vuit anys, es va retirar, va deixar la fotografia i es va posar a pintar. Això em fa suposar que tots els fotògrafs voldrien ser pintors.

—¿Vostè també?

—No, jo sóc d'una altra generació.

A mi, ja m'ha agafat l'època dels que no volen ser pintors. Això no vol dir que no ho sigui. D'aquí a tres-cents anys, potser serà al revés, pintors que haurien volgut ser fotògrafs.

—A Barcelona, ara té una exposició de personatges dels anys cinquanta...

—Sí, a les cotxeres de Sants. Aquestes fotografies són totes en blanc i negre. I això dels personatges és interessant perquè jo ara ja tinc fets els dels anys seixanta, i setanta. No les exposo perquè han de passar anys perquè es valorin.

—¿La gent només vol veure coses antigues...?

—Sí, és clar, si fas una fotografia d'un individu tocant «l'organillo», la gent gran es recorda de quan eren joves i es troben amb un objecte o una imatge familiar però que no existeix. Els joves, en canvi, ho descobreixen per primera vegada. Ara, si vas a veure una fotografia d'aquest mateix individu als anys cinquanta, no té cap mena d'interès. Per això ja tinc feta

l'exposició que faré d'aquí a trenta anys. Jo potser no hi seré, però ja la tinc feta. La major part són fotografies de personatges d'Amèrica, de l'altiplà, gent que d'aquí a trenta anys haurà desaparegut. I imagina't l'èxit que tindran les dels anys cinquanta, d'aquí a cinquanta anys...

—¿S'ha trobat amb molts problemes a l'hora de fer fotos? ¿Li han trencat mai la cara o la càmera?

—No, perquè jo mai no he provocat.

—¿Què pensa dels fotopress, que és un gènere que fins i tot té premis anuals i un cert èxit?

—Jo vaig ser membre del jurat de les dues primeres edicions. Sempre guanyen fotografies relacionades amb tragèdies: terratrèmols, inundacions, avions incendiats. Aquest any, ha guanyat una fotografia del terretremol d'El Salvador. Ho trobo lamentable, però és producte de l'època. És una cosa morbosa.

—Sembla que la foto de premsa hagi de ser, forçosament, tràgica...

—No les he vistes totes, però a la projecció hi havia una fotografia d'un torero amb el capot enlaire on es projectava l'ombra del toro. És fantàstica i no és tràgica. Jo li hauria donat el primer premi.

—I quan van anar a Nova York per la inauguració de l'exposició, ¿va fer moltes fotografies?

—Sí. Vull fer un llibre sobre Nova York.

—Diuen que és el paradís per a un fotògraf.

—Sí, és cert, però no per viure-hi. Joestic massa arrelat aquí. Vaig venir a Barcelona als deu anys i em seria difícil viure en una altra ciutat. Me'n conec els carrers, la gent...

—I ha fet tantes fotografies que deu saber quan canvien el color d'una façana, el rètol d'un bar o la mena de faroles...

—Sí, encara que quan surto, surto sense càmera. Sempre dic que per fer bones fotografies s'ha d'anar sense càmera. Que les imatges et quedin gravades al cervell com en una computadora. Després, surten soles.

—¿Què opina de fotògrafs com David Hockney, que experimenten amb collages?

—Crec que és una manipulació de la imatge. És clar que la fotografia sempre manipula la realitat, perquè quan tries un objectiu, la llum, el rodet, també manipules. Però m'interessen més les fotografies amb un grau de manipulació mínim, el més aproximat a la realitat. □